

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

ÖNDER AL VE ZEKİ TEMEL BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/13161

Karar Tarihi : 12/6/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucular : 1. Önder AL

2. Zeki TEMEL

Vekili : Av. Dilan ATEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bir kısım hükümlü yönünden avukat görüşlerinde bir görevlinin hazır bulundurulmasına, hükümlünün avukata verdiği veya avukatın hükümlüye verdiği belgenin incelenmesine, görüşmelerin kısıtlanmasına ve kaydedilmesine karar verilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma ve PKK silahlı terör örgütüne üye olma suçları kapsamında hükümlü olarak Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Tokat Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası kapsamında, başvurucuların da aralarında olduğu otuz altı mahkûmun avukatlarıyla olan görüşmelerinin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilmesi, bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarının bu kişilere verdiği belge veya belge örneklerine, dosyalara ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara el konulabilmesi, görüşme esnasında görevli bulundurulması, görüşmelerin gün ve saatlerinin sınırlandırılabilmesi hususunda karar alınması amacıyla Tokat İnfaz Hâkimliğinden (İnfaz Hâkimliği) talepte bulunmuştur.

4. Söz konusu talebin gerekçesi olarak Türkiye genelinde ceza infaz kurumlarında bulunan PKK terör örgütü mensuplarının örgütsel amaçla açık grevine devam ettikleri, bu eylemlerin kamuoyuna yansımaması nedeniyle daha farklı eylemlere yönelmelerinin

muhtemel olduğu, yeni eylem talimatlarının da avukatlar aracılığıyla geldiğine ve gelmeye devam edebileceğine ilişkin istihbaratın bulunduğu belirtilmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 12/4/2019 tarihli kararıyla Başsavcılığın talebinin kabulüne, üç ay süre ile başvurucuların avukatına veya avukatlarının başvuruculara verdiği belge ya da belge örneklerine, dosyalara ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara el konularak bunların incelenmesine, başvurucuların avukatı ile yapacağı görüşmeleri izlemek amacıyla görüşmede bir görevlinin hazır bulundurulmasına, görüşmelerin kısıtlanmasına ve teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kayda alınmasına karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği kararının gerekçesinde; toplumun ve infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesinin, PKK terör örgütü ve diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesinin, bunlara emir ve talimat verilmesi ve gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesinin önlenmesi amacıyla söz konusu tedbirlerin başvurucular yönünden gerekli olduğunun değerlendirildiğini belirtmiştir.

6. Anılan karara konu olan tedbirler, 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (6) numaralı fıkrasına dayanılarak İnfaz Hâkimliği tarafından farklı tarihlerde verilen kararlarla uzatılmıştır. Söz konusu tedbirlerin üç ay daha süreyle uzatılmasına ilişkin verilen İnfaz Hâkimliğinin 22/9/2020 tarihli kararına karşı başvurucuların vekili tarafından yapılan tedbiri gerektiren koşulların bulunmadığı yönündeki itiraz ise Tokat 1. Ağır Ceza Mahkemesince 22/12/2020 tarihinde reddedilmiştir. Kararda İnfaz Hâkimliği kararının usule ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucular, nihai kararı 26/1/2021 tarihinde öğrenmiş ve 24/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEğerLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular; kanuni düzenlemelerde yer alan koşullar gerçekteşmeden avukatla görüşmelerin kısıtlandığını, bu şartlar nedeniyle avukatlarıyla görüşemediklerini, avukat yardımından yararlanamadıklarını, söz konusu tedbirlerin birçok kez uzatılması nedeniyle ölçülü olmadığını, vekil-müvekkil gizliliğinin korunmadığını, verilen kararın gerekçesiz olduğunu belirterek özel hayata saygı hakkının, mahkemeye erişim hakkının, gerçekli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçölülük ilkesine uygun olduğu ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (aynı yönde değerlendirme için bkz. *Mehmet Emin İmret* [2. B.], B. No: 2019/16013, 2/5/2023, ř 19).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, hükümlünün avukatıyla mahremiyet içinde belirli aralıklarla görüşmesinin cezanın infazı aşamasında alacağı hukuki yardım bakımından önemli olduğu gibi ceza infaz kurumu dışındaki özel yaşamıyla ilgili doğru kararlar verebilmesi açısından da önemli olduğu tespitini yapmıştır. Ayrıca avukat ile mahpusun belli bir mahremiyet içinde görüşmesinin sağlanması mahpusun ceza infaz kurumu içinde ve dışında devam eden özel hayatının gizliliğinin korunması açısından da önemli olduğunu vurgulamıştır. (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, §§ 93, 94, *Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran* [2. B.], B. No: 2016/371, 13/1/2021, §§ 48-51, *Mehmet Emin İmret*, §§ 22, 23).

15. Somut olayda; başvuruçuların avukatlarına verdiği veya avukatlarının kendilerine verdiği belgelerin incelenmesi, görüşmelerin kaydedilmesi ve avukat görüşlerinde bir görevlinin hazır bulundurulması şeklinde uygulanan sınırlandırma özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Başvuruçular hakkında İnfaz Hâkimliği kararıyla kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkralarına dayanılarak gerçekleştirilen müdahale kanunilik ve meşru amaç şartını karşılamaktadır. Öte yandan söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olup olmadığı ayrıca incelenmelidir.

16. Anayasa'nın 19. maddesi gereği, hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan, ceza infaz kurumunun güvenliğinin ve disiplinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin kurulmasıdır. Ayrıca avukatla müvekkil arasındaki iletişimin gizli olması ana kural ise de bu kuralın kamu düzeninin ve kurumun güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi gibi meşru sayılacak amaçlar bağlamında kısıtlanmasının mümkün olduğu vurgulanmalıdır. Ancak bu durumda uygulanacak kısıtlamaların süreli olması, hakkın kullanımını ortadan kaldıracak şekilde genel bir uygulamaya dönüştürülmemesi ve gerekli olduğunun ilgili kararlarda yeterli bir gerekçe ile ortaya konulması gerekir. Bu kapsamda başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel eksenini, müdahaleye neden olan idari makamlar ve derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin özel hayata saygı hakkını kısıtlaması bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine uygun olduğunu yeterli bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (*Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran*, §§ 75-81, *Mehmet Emin İmret*, §§ 31-33).

17. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) terörizm ve organize suç söz konusu olduğunda avukat-müvekkil ilişkisine getirilen bazı kısıtlamaların müsamaha gösterilebilir olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda AİHM, avukat-müvekkil gizliliğine saygı gösterilmesine ilişkin temel kuralın istisnai durumlarda ve kötüye kullanıma karşı yeterli ve uygun güvencelerin mevcut olması koşuluyla askıya alınabileceğine karar vermiştir (*Canavcı ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 24074/19, 14/11/2023, § 96).

18. Somut olayda başvuruçular, terör suçlarından hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Başvuruçular hakkında uygulanan tedbirler, öncelikle tedbire neden olan koşullar gözetilerek değerlendirilmelidir. Zira mevzuata göre belirli şartların oluştuğuna ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde avukatla görüşmelerin kısıtlanabileceği açıktır (*Ali Koç* [1. B.], B. No: 2020/1142, 28/2/2024, § 18).

19. Başsavcılığın talep gerekçesi ile İnfaz Hâkimliğinin değerlendirme ve tespitlerinde, PKK terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olan mahpusların örgütsel dayanışma kapsamında ceza infaz kurumlarında açlık grevleri başlattıkları, bu eylemin haberleşme araçları vasıtasıyla ve mahpusların görüşmelerinde verilen talimatlarla ülke geneline yayıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu tedbirle, anılan eylemlerin ceza infaz kurumlarının güvenliğini ve disiplinini bozmak suretiyle kamu güvenliğini tehlikeye sokacak boyutlara ulaşmaması için ilgili mahpusların haberleşmesinin kısıtlanarak örgütsel iletişimin engellenmesinin amaçlandığı görülmektedir.

20. Bununla birlikte bahse konu olan tedbirin ilk olarak 12/4/2019 tarihinde üç aylık geçici bir süre için verildiği, süre bitiminde tedbirin yeni ya da ek bir gerekçe ortaya konulmadan birçok kez uzatıldığı, son olarak İnfaz Hâkimliğinin 22/9/2020 tarihli kararıyla söz konusu tedbirin üç ay daha uzatıldığı ve tedbir için gerekçe olarak gösterilen koşulların bulunmadığı iddiasıyla bu karara karşı yapılan itirazın da mevcut duruma ilişkin somut bir gerekçe açıklanmadan reddedildiği anlaşılmaktadır. Tedbirle ilgili verilen ilk kararda, tedbirin gerekliliğine ilişkin gerekçelerin, uzatma kararlarının verildiği tarihte geçerli olup olmadığı ve süreç içinde değişen veya değişmesi muhtemel olan koşulların tedbirin gerekliliğini ortadan kaldırıp kaldırmadığı hususlarının yargı mercilerince değerlendirilmediği görülmektedir. Ayrıca başvuru öncesi dönemde on yedi ayı aşkın süredir aralıksız şekilde uygulanan kısıtlamaların başvuru üzerindeki etkilerinin de irdelenmediği, tedbirin uzatılmasına ilişkin taleplerin hiçbir yeni değerlendirme veya inceleme yapılmaksızın soyut ve genel bir gerekçeyle kabul edildiği anlaşılmaktadır.

21. Öte yandan anılan kısıtlamaların daha hafif bir yöntemle veya başvuru sahiplerinin temel hak ve hürriyetlerini daha az etkileyecek yollarla gerçekleştirilmesinin mümkün olup olmadığı konusunda da yargı mercilerince bir değerlendirme yapılmamıştır. Söz konusu yargısal yaklaşım, başvuruya konu kısıtlamaların olaya, değişen koşullara ve kişiye özgü olarak gerekli olup olmadığının belirli aralıklarla gözden geçirilmesi ve ilgili, yeterli bir gerekçeyle tartışılması konusundaki yükümlülüklerle bağdaşmamaktadır.

22. Sonuç olarak kısıtlamaların nedenleri hakkında derece mahkemesince ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulmadığı anlaşıldığından başvuru sahiplerinin özel hayata saygı haklarına yönelik müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı kanaatine varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvuru sahiplerinin Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvuru sahipleri, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini ve ayrı ayrı 30.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

25. Söz konusu tedbirlerin başvuru tarihinden sonraki süreçte kaldırıldığı anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan, ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuru sahiplerine talepleriyle bağlı kalınarak ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Tokat İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1503), Tokat 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1049 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.